

Η πολιτισμική λογική στην μετα-νεωτερικότητα

Γιώργος Μπουσούτας – Θανάσουλας

2017

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στην αρχή του 20^{ου} αιώνα κυριάρχησε ένα ρεύμα το οποίο ήρθε σε ρήξη με την παράδοση, δέχθηκε με ενθουσιασμό την τεχνολογική πρόοδο και επεδίωκε την δημιουργία ενός καινούργιου κόσμου, ακολούθησε χρονικά την Ρωσική Επανάσταση και μπορεί να θεωρηθεί το πολιτιστικό ισοδύναμό της. Επειδή ήρθε σε ρήξη με την παράδοση, έγινε η κουλτούρα της αλλαγής και της καινοτομίας. Πρόκειται για την νεωτερικότητα στην κοινωνία και τον μοντερνισμό στην Τέχνη.¹

Το τελευταίο τέταρτο του αιώνα μια νέα ματιά ρήξης με την νεωτερικότητα παρουσιάστηκε, μέσα κυρίως από την σκέψη των Jean-François Lyotard (1924-1998), Jean Baudrillard (1929-2007) και Jacques Derrida (1930-2004). Η ματιά αυτή πρότεινε μια νέα μορφή οικονομικής, κοινωνικής και πολιτισμικής έκφρασης της κοινωνίας. Τον μεταμοντερνισμό στην Τέχνη και την μετα-νεωτερικότητα στην κοινωνία².

Στην παρούσα μελέτη αφού παρουσιάσουμε σε συντομία τα χαρακτηριστικά της νεωτερικότητας/μοντερνισμού και μετα-νεωτερικότητας/μετα-μοντερνισμού, θα ασχοληθούμε στην συνέχεια με την άποψη του Fredric Jameson (1934-) για την πολιτισμική λογική στην περίοδο της μετα-νεωτερικότητας.

¹ Thompson K. (2003), «Κοινωνικός πλουραλισμός και μετανεωτερικότητα» στο S. Hall, D Held, A Megrew (επιμ), *Η νεωτερικότητα σήμερα*, Αθήνα, Σαββάλας, σ. 325

² Αφουξενιδης Α. (2010), «Μεταμοντέρνα κουλτούρα: Μια συζήτηση με αναφορά στο έργο του Τζέημσον» στο Σ. Κοινόρδος (επιμ) *Κοινωνική σκέψη και νεωτερικότητα*, Αθήνα, Gutenberg, σ. 445

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο
Μοντερονισμός-Νεωτερικότητα και
Μεταμοντερονισμός-Μετανεωτερικότητα

Η νεωτερικότητα βασίζεται στις αξίες του Διαφωτισμού και στις ιδέες της Γαλλικής Επανάστασης. Στον οικονομικό τομέα στηρίζεται στην ανάπτυξη της βιομηχανίας, όπως αυτή διαμορφώθηκε κατά την διάρκεια της Βιομηχανικής Επανάστασης και μετά από αυτή.³ Ο βιομηχανισμός συνδέεται με ένα πλαίσιο ο οποίο περιέχει βαριά μηχανήματα, εργοστάσιο με καπνοδόχους και μεγάλο αριθμό εργατών.⁴ Κινητήριες δυνάμεις του η αύξηση της παραγωγής και του κέρδους και η ορθολογική ανάπτυξη της οικονομίας με την χρήση της ενέργειας και των μηχανημάτων.⁵

Κυρίαρχη μεθοδολογία στην οικονομία ο *φορντισμός*, όρος που χρησιμοποιήθηκε για πρώτη φορά από τον Antonio Gramsci (1891 -1937)⁶. Συμβολικά θεωρείται ότι εγκαινιάστηκε το 1914, όταν ο Henry Ford (1863-1947) θέσπισε την ημέρα των οκτώ ωρών εργασίας και την αμοιβή των πέντε δολαρίων, για αυτούς που θα δούλευαν στην γραμμή παραγωγής αυτοκινήτων στο εργοστάσιο στο Μίσιγκαν των Η.Π.Α.⁷ Αυτό το μοντέλο παραγωγής στηρίχτηκε σε ένα συγκεκριμένο τρόπο ρύθμισης. Προτάθηκε από τον John Maynard Keynes (1883-1946) και αναφέρονταν στην αναδιανομή του εισοδήματος

³ Αφουξενιδης Α. (2010), ο. π. σ. 448

⁴ Allen J. (2003), «Μεταβιομηχανισμός και Μεταφορτισμός», στο S. Hall, D Held, A Megrew (επιμ), *Η νεωτερικότητα σήμερα*, Αθήνα, Σαββάλας, σ. 253

⁵ ο. π. σ 255

⁶ Allen J. (2003), ο. π. σ. 271

⁷ Harvey D. (2007), *Η κατάσταση της μετανεωτερικότητας*, Αθήνα, Μεταίχμιο, σ. 176.

και στην κοινωνική πρόνοια. Στόχος η διασφάλιση της αναπαραγωγής της εργατικής δύναμης και η δυνατότητα της κατανάλωσης.

Τα βασικά χαρακτηριστικά του φορντισμού ήταν η κατάτμηση της παραγωγής, η οικονομία ανά κλίμακα, η μαζική παραγωγή προϊόντων σε συνδυασμό με μια εθνικά προστατευόμενη αγορά, η ύπαρξη ημι-ειδικευμένου και υψηλόμισθου προσωπικού, γραφειοκρατία με ιεραρχική οργάνωση, κρατική διαχείριση της οικονομίας και μαζική παραγωγή και κατανάλωση.⁸

Στην νεωτερικότητα κύριο στοιχείο πνευματικής ανάπτυξης του ανθρώπου είναι η χρήση της ορθολογικής σκέψης. Στην Τέχνη εκφράζεται με τον μοντερνισμό. Η επιστήμη διέπεται από κανόνες, οι οποίοι για μερικούς αποτελούν είδους 'ηθικής'. Τέτοιοι είναι η χρησιμότητα, η λογική και ο εμπειρισμός. Γενική προσπάθεια η «αναζήτηση της τελειότητας». Αυτή μπορεί να επιτευχθεί μέσω των επιστημονικών και τεχνολογικών μεθόδων, εκφράζοντας ταυτόχρονα την ανάγκη δημιουργίας ενός ανάλογα τέλει οικονομικού, πολιτικού και κοινωνικού συστήματος.⁹

Ο ορθολογισμός θεωρεί ότι «η ανθρωπότητα έχει συνείδηση και βούληση» δημιουργώντας με αυτόν τον τρόπο έναν συγκεκριμένο κλειστό σύστημα ερμηνείας του κόσμου. Οι νεωτερικές απόψεις και θεωρίες υποστηρίζουν ότι υπάρχει αντικειμενική θεώρηση της πραγματικότητας, μέσω της λογικής και της απόδειξης, ώστε να φτάσουμε στην Αλήθεια. Αυτή η διαπίστωση αποτελεί και την ποιοτική διαφορά της νεωτερικότητας από την μετα-νεωτερικότητα. Στην νεωτερικότητα η κοινωνία έχει κατακερματιστεί και έχει αποκτήσει μεγάλη ποικιλία και πολυμορφία, ώστε δεν είναι δυνατόν πλέον να ερμηνευτεί με το θεωρητικό σχήμα της.¹⁰

Τα πρώτα σημάδια της αλλαγής φάνηκαν την δεκαετία του 1960¹¹, αλλά στο τέλος της δεκαετίας του 1970 και στις αρχές της δεκαετίας του 1980 αυτή ήταν φανερή. Στην δεσπόζουσα μορφή του εργοστασίου, στο κέντρο των πόλεων με τους πολλούς εργάτες, εμφανίζεται η τεχνολογία της πληροφορίας και των δικτυομένων γραφείων.

⁸ Allen J. (2003), ο. π. σ. 270

⁹ Αφουξενίδης Α. (2010), ο. π. σ 448

¹⁰ ο. π. σ. 448-449

¹¹ Allen J. (2003), ο. π. σ. 269

Για κάποιους στοχαστές δεν αντικαθίσταται η βιομηχανία ως τρόπος παραγωγής αλλά το φορντιστικό μοντέλο της από αυτό της *ευέλικτης συσσώρευσης* και για αυτό την ονομάζουν και *νέο ή μετά φορντιστική εποχή*¹². Είναι η εποχή της μετα-νεωτερικότητας στην κοινωνία και του μετα-μοντερνισμού στην Τέχνη, κυρίως στην Αρχιτεκτονική.

Για τον Manuel Castells (1942-) η χρήση του Ηλεκτρονικού Υπολογιστή και της τεχνολογίας στην παραγωγή είναι ισοδύναμη με την αλλαγή που συντελέστηκε με την μετάβαση από την οικοτεχνία στην βιομηχανία.¹³ Η νέα εποχή σχετίζεται με την κατάρρευση του Κομμουνισμού, με την έλλειψη εμπιστοσύνης στον επαναστατικό μαρξισμό και τον κοινωνικό σχεδιασμό, με την μετάβαση σε μια κοινωνία ευέλικτης εξειδίκευσης, με κατανάλωση ανάλογη με έναν ιδιαίτερο τρόπο ζωής, με περιβαλλοντικά προβλήματα που δημιουργούνται από την χρήση της τεχνολογίας, με την παρακμή του πολιτικού συστήματος και με την ανάπτυξη μιας πολιτικής «μικρής κλίμακας» και με έναν πολιτισμό που κυριαρχούν τα ΜΜΕ.¹⁴

Τέσσερις κύριες διαφορές μπορούμε να εντοπίσουμε στην εποχή αυτή σε σχέση με την προηγούμενη:

α) Οι πολιτιστικές δομές έχουν ριζικά μετατραπεί και η έννοια της αυθεντικότητας ενός έργου έχει απαξιωθεί.

β) Οι αλλαγές των κοινωνικών δομών έχουν άμεση σχέση με τις αλλαγές στην οικονομία.

γ) Οι παραδοσιακές πολιτικές δομές έχουν εξασθενήσει και η κοινωνία έχει περάσει από τον έλεγχο του έθνους-κράτους στον έλεγχο της αγοράς, με την πολιτική να αποτελεί θέαμα αντί για βήμα διαλόγου.

δ) Η οικονομία από τις μεγάλες επιχειρήσεις των πολλών εργαζομένων και των μαζικών κινημάτων έχει μετατραπεί σε αυτή της *ευέλικτης συσσώρευσης*, των εξειδικευμένων εργαζόμενων και της χωρο-χρονικής διάσπασης της εργασίας.¹⁵

¹² ο. π. σ. 249-250

¹³ ο. π. σ. 253

¹⁴ Thompson K. (2003), ο. π. σ. 326-327

¹⁵ Αφουξενιδης Α. (2010), ο. π. σ 450-451

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

Η άποψη του Fredric Jameson για την πολιτισμική λογική στην περίοδο της μετα-νεωτερικότητας.

Στο τέλος του 20^{ου} αιώνα ο Jameson ανέπτυξε την θεωρία του για την δυτική κουλτούρα και την σχέση της με την πολιτική και την οικονομία. Στο βιβλίο του *Μεταμοντερνισμός ή η πολιτισμική λογική του ύστερου καπιταλισμού*, επηρεασμένος από την θεωρία του Ernest Mandel (1923-1995), απορρίπτει τις απόψεις του Daniel Bell (1919-2011) και ισχυρίζεται ότι ο μετα-μοντερνικός πολιτισμός ανταποκρίνεται στις ανάγκες του ύστερου καπιταλισμού.¹⁶

Σύμφωνα με την άποψη του Mandel υπάρχουν τρεις «θεμελιώδεις επαναστάσεις της τεχνολογικής ισχύος».

- α) Η μηχανική παραγωγή ατμοκίνητων κινητήρων από το 1848.
- β) Η μηχανική παραγωγή ηλεκτρικών κινητήρων και κινητήρων καύσης από το 19^ο αιώνα.
- γ) Η μηχανική παραγωγή ηλεκτρονικών και πυρηνικών μηχανημάτων από την δεκαετία του 1940.

Με τον τρόπο αυτό η ανάπτυξη του καπιταλισμού μπορεί να χωριστεί σε τρία στάδια, που καθένα από αυτά αποτελεί συνέχεια του προηγούμενου:

- καπιταλισμός της αγοράς,
- καπιταλισμός του ιμπεριαλισμού ή μονοπωλιακός και

¹⁶ Thompson K. (2003), ο. π. σ. 339

- μεταβιομηχανικός, που κατά τον Jameson έπρεπε να ονομάζεται πολυεθνικός.¹⁷

Με βάση τον παραπάνω διαχωρισμό ο Jameson συνέδεσε διαφορετικά πρότυπα της Τέχνης με τα παραπάνω στάδια του καπιταλισμού. Έτσι συνέδεσε τον καπιταλισμό της αγοράς με τον ρεαλισμό, τον ιμπεριαλιστικό με τον μοντερνισμό και τον πολυεθνικό με τον μετα-μοντέρνο.¹⁸

Η σύνδεση του πολυεθνικού καπιταλισμού με το μετα-μοντέρνο μπορεί να αποδοθεί κατά τον Jameson με πέντε σημεία:

1. Η μείωση της συμμετοχής της ιστορίας και του ανθρώπου στην διαμόρφωση της συλλογικής ταυτότητας.
2. Η κατάρρευση της διάκρισης υψηλής και χαμηλής ή λαϊκής κουλτούρας.
3. Η «ρηχή» έκφραση, μέσω της μαζικής κατανάλωσης, εικόνων και συμβόλων.
4. Η παρακμή και εξασθένηση της έκφρασης των συναισθημάτων με την ισορροπία μεταξύ της ακραίας έκφρασης και του εθισμού και της βίωσης μιας ζωής ψεύτικων και εφήμερων συναισθημάτων.
5. Η εξάπλωση της χρήσης των νέων τεχνολογιών.¹⁹

Για τον Jameson η νέα κατάσταση είναι ένα σύμπτωμα της εποχής μας που έχει σχέση με την απώλεια της ιστορικότητας, σε αυτό συγκλίνει με το «τέλος της ιστορίας» του Francis Fukuyama (1952-) και την αδυναμία της κοινωνίας να δημιουργήσει πολιτισμικές αναπαραστάσεις της σημερινής πραγματικότητας. Για αυτόν ο πολυεθνικός καπιταλισμός σήμανε ένα νέο κοινωνικό σύστημα και μια μετα-μοντέρνα αισθητική. Η αισθητική αυτή βασίζεται στο ότι η κατανάλωση των προϊόντων δεν εξαρτάται από

¹⁷ Jameson F. (1999), *Το μεταμοντέρνο ή η πολιτισμική λογική του ύστερου καπιταλισμού*, Αθήνα, Νεφέλη, σ. 76

¹⁸ ο. π. σ. 77

¹⁹ Αφουξενίδης Α. (2010), ο. π. σ 446-447

την χρησιμότητα, αλλά από την συμβολική αξία τους, εξυπηρετώντας πρόσκαιρες ανάγκες του που καθορίζονται από την μόδα.²⁰

Αυτή η επισήμανση δηλώνει την διαφορά μοντέρνας και μετα-μοντέρνας εποχής. Στην πρώτη η κουλτούρα ήταν μια ημι-αυτόνομη δραστηριότητα, ενώ στην δεύτερη είναι ενταγμένη στην παραγωγική διαδικασία.²¹ Για τον λόγο αυτό θεωρεί ότι ο ύστερος καπιταλισμός δεν μπορεί να αναλυθεί με τον μαρξισμό του 19ου αιώνα, διότι «συνιστά την καθαρότερη μορφή κεφαλαίου που έχει εμφανιστεί μέχρι σήμερα» και αυτή είναι η εμπορευματοποίηση δραστηριοτήτων που δεν είχαν εμπορευματοποιηθεί σε προηγούμενα στάδιά του.²²

Ο πολιτισμός της νεωτερικότητας κρίνονταν με κάποια συγκεκριμένα βασικά κριτήρια και για αυτό και η διάκριση υψηλής και λαϊκής κουλτούρας. Ο πολιτισμός της μετα-νεωτερικότητας, όντας εμπορευματοποιημένος, κρίνεται με μόνο το γεγονός της κερδοφορίας του.²³ Ο πολιτισμός αυτός για τον Jameson δημιουργεί μια «νέου τύπου κοινωνία» που καλείται *μετα-βιομηχανική κοινωνία* ή *καταναλωτική κοινωνία* ή *κοινωνία των μέντια και της πληροφόρησης*.²⁴

Μια από τις βασικές παραμέτρους της πρότασής του για την μετα-νεωτερική κατάσταση είναι αυτή που αναφέρεται «στην μετατόπιση από την παλαιότερη χρονική λογική λειτουργίας του καπιταλισμού στην χωρική λογική» που σχετίζεται με τις αλλαγές στο οικονομικό σύστημα του πολυεθνικού καπιταλισμού. Στην εποχή του πολυεθνικού καπιταλισμού ο χρόνος και ο χώρος είναι έννοιες υποκειμενικές και ο χωροχρόνος έχει κατακερματιστεί, τουλάχιστον στην μετα-μοντέρνα πόλη. Ο χρόνος έχει ενσωματωθεί στον χώρο και έχει μετατραπεί σε ένα συνεχές παρόν. Θεωρεί τον μεταμοντέρνο χώρο αποπροσανατολιστικό διότι δεν δηλώνει με ευκρίνεια τον τρόπο και την μορφή που αυτός παίρνει σε σχέση με τα μέλη, τις ομάδες και τις κοινωνικές δομές²⁵

²⁰ Αφουξενιδης Α. (2010), ο. π. σ 447

²¹ ο. π.

²² Jameson F. (1999), ο. π, σ. 76-77

²³ Thompson K. (2003), ο. π. σ. 341

²⁴ Jameson F. (1999), ο. π, σ. 36.

²⁵ Αφουξενιδης Α. (2010), ο. π. σ 451-452

Η μεγάλη ανάπτυξη της πόλης άλλαξε τα πολιτισμικά πρότυπα διότι συνειρμικά συνδέεται με την βιομηχανική παραγωγή, την κατανάλωση, το κοσμοπολίτικο τρόπο ζωής και τις υπηρεσίες, που όμως συνυπάρχουν με μια πραγματικότητα αλλοτριωμένη, φέροντας διαφορετική αντίληψη για το τι είναι κοινότητα. Στην μετα-μοντέρνα πόλη, η κοινότητα γίνεται, από ένα υποχρεωτικό ομαδικό σύστημα που ήταν στην νεωτερικότητα, ένα εθελοντικό και ατομικό σύστημα, διασπώντας έτσι τον συνεκτικό της ιστό και αποκτώντας συμβολικό χαρακτήρα.²⁶

Νέες μορφές κοινοτήτων στην αστική πόλη αποτελούν τα δίκτυα των προσωπικών ή επαγγελματικών σχέσεων. Οι άνθρωποι των μετα-μοντέρνων πόλεων ζουν σε διαφορετικές περιοχές από τις περιοχές εργασίας τους. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα η ζωή τους να χαρακτηρίζεται από μια συνεχή κίνηση και την συναναστροφή τους με διαφορετικές ομάδες ανθρώπων. Σε γενικές γραμμές η ζωή στην πόλη της μετανεωτερικής βιομηχανικής εποχής επηρεάζει και διαμορφώνει διάφορους τύπους κουλτούρας, στην θέση της μιας, μοναδικής και κυρίαρχης κουλτούρας της νεωτερικής περιόδου, φέροντας στο προσκήνιο ζητήματα ατομικής και συλλογικής ταυτότητας.²⁷

Ο μετα-νεωτερικός άνθρωπος προβληματίζεται με διάφορες πλευρές της καθημερινής ζωής του - όπως τη πολιτική, τη εκπαίδευση, τη κατανάλωση και τη διαφήμιση. Ορισμένοι βρίσκονται αντιμέτωποι με την ταυτότητά τους, μιας και η μεταμοντέρνα κουλτούρα περιέχει τόσο «την πολιτική της ταυτότητας», αν και υπάρχουν πολλές - από αυτή της οικογένειας μέχρι τις θρησκευτικές, «όσο και την λατρεία του περιθωρίου». Η μεταμοντέρνα κουλτούρα και η κουλτούρα της ταυτότητας προσπαθούν να συνδέσουν το πολιτικό με το πολιτισμικό.²⁸

Στην χωροχρονική συρρίκνωση της παγκόσμιας κοινότητας συνέβαλαν τα ΜΜΕ, η μετακίνηση των πληθυσμών, ο τουρισμός και το διαδίκτυο. Η συρρίκνωση αυτή επέδρασε στην δημιουργία νέων απόψεων για το κράτος - έθνος και τα σύνορα, προβάλλοντας ζητήματα διαφορετικότητας και μειονοτήτων. Στην παραγωγή και στην

²⁶ ο π. σ. 452

²⁷ ο. π. σ. 452-453

²⁸ ο. π. σ. 453

εξάπλωση της μετα-μοντέρνας κουλτούρας μπορούμε να εντοπίσουμε δύο σημαντικές υποθέσεις. Η πρώτη θεωρεί ότι η παγκοσμιοποίηση συμβάλλει στην δημιουργία μιας ενιαίας κουλτούρας που προέρχεται από τα μεγάλα κέντρα παραγωγής. Η δεύτερη εντοπίζει στοιχεία συνύπαρξης της παγκοσμιοποιημένης κουλτούρας με τοπικές ή υπερ-τοπικές κουλτούρες, τις οποίες μάλιστα σε πολλές περιπτώσεις αναβιώνει.²⁹

Ένα στοιχείο της μετα-νεωτερικής κοινωνίας, που δεν σχετίζεται μόνο με τις αλλαγές στην οικονομία και αφορά τον τρόπο ζωής των ανθρώπων, είναι η κατανάλωση. Ο τρόπος και το είδος της κατανάλωσης των προϊόντων αποτελούν χαρακτηριστικό έκφρασης και προσωπικής ταυτότητας του υποκειμένου. Από τα τέλη του προηγούμενου αιώνα, αλλά και σήμερα, η κατανάλωση συγκεκριμένων προϊόντων αντικαθιστά, για ορισμένους αναλυτές, τις έννοιες της κοινωνικής - ταξικής διαστρωμάτωσης και της φυλετικής διαφοράς. Ο λόγος, ότι τα προϊόντα αυτά χρησιμοποιούνται τόσο ως σύμβολα κοινωνικής τάξης όσο και ως δομικό στοιχείο αυτοπροσδιορισμού, ενώ ταυτόχρονα αποτελούν πηγή κερδών για τις εταιρίες παραγωγής και διακίνησης.³⁰

Στοιχείο που ενισχύει την ύπαρξη μιας παγκοσμιοποιημένης κουλτούρας είναι και η ύπαρξη της κοινής της έκφρασης σε διαφορετικά σημεία του πλανήτη. Ήδη από τον 15^ο αιώνα με την επικοινωνία των ευρωπαίων με άλλους λαούς και πολιτισμούς, μέσω της αποικιοκρατίας, του ιμπεριαλισμού και των σύγχρονων οικονομικών κολοσσών, δημιουργήθηκαν προϋποθέσεις ανταλλαγής και επιρροής στα πρότυπα και στον τρόπο ζωής των ανθρώπων, καταργώντας στην διάκριση μεταξύ κέντρου και περιφέρειας, με επιπτώσεις στην κατανάλωση. Στην σημερινή εποχή η επιρροή αυτή είναι ακόμη πιο έντονη με την χρήση των νέων τεχνολογιών, την παρουσία των ΜΜΕ και του διαδικτύου.³¹

Ο Jameson, όμως δεν θέλει να δείξει ότι η τεχνολογία είναι «ο ύστατος και καθοριστικός παράγων» της καθημερινής κοινωνικής ζωής ή της πολιτιστικής παραγωγής μας. Αυτό που θέλει να επισημάνει, καταθέτοντας την δική του πρόταση, είναι ότι: «η

²⁹ ο. π. σ. 453-454

³⁰ ο. π. σ. 454

³¹ ο. π. σ. 454-455

πλάνη της αναπαράστασης ενός απέραντου δικτύου ηλεκτρονικής επικοινωνίας δεν είναι παρά η στρεβλή σχηματική σύλληψη κάτι πολύ βαθύτερου, τουτέστιν του όλου παγκόσμιου συστήματος του σύγχρονου μας πολυεθνικού καπιταλισμού».³²

Συμφωνεί ότι ένα μετα-νεωτερικό φαινόμενο και μάλιστα έντονο, είναι η εμφάνιση ενός κινήματος από μη ταξικές μικρές πολιτικές ομάδες, η ονομαζόμενη πολιτική της μικράς κλίμακας. Ασκεί κριτική σε αυτούς που ονομάζει μεταμοντέρνους ιδεολόγους και οι οποίοι θεωρούν ότι τα κινήματα αυτά καταλαμβάνουν το κενό που προκάλεσε η μη ύπαρξη ταξικής πάλης. Θεωρεί, ως μαρξιστής, ότι η εμφάνιση των κινήματων αυτών έχει σχέση με τις αλλαγές στην κοινωνία και όχι με τον περιορισμό της ταξικής πάλης.³³ Θεωρεί σωστό την συμμετοχή σε αυτά τα κινήματα, αλλά πιστεύει ότι αυτά θα είναι βραχύβια διότι δεν αναπτύσσουν ταξική συνείδηση.³⁴

Αυτό που προβληματίσε τον Jameson περισσότερο ήταν η «διάσπαση της χρονικής συνέχειας στον κατακερματισμό της αφήγησης» η οποία δίνει συνέχεια στην ανθρώπινη ύπαρξη και συνδέει το παρόν με το παρελθόν. Η συλλογιστική αυτή που έχει απασχολήσει και άλλους διανοητές, όπως ο Umberto Eco (1932-2016) και ο Jan Baudrillard, σχετίζεται με την ύπαρξη ενός εφήμερου θεάματος στην σύγχρονη κοινωνία, το οποίο αναπαράγει αποσπασματικά αφηγηματικά πρότυπα. Κάτι τέτοιο έχει ως αποτέλεσμα την αδυναμία του σύγχρονου ανθρώπου να ξεχωρίσει το αληθινό από το ψεύτικο, το πρωτότυπο από την απομίμηση, αποδυναμώνοντας τον ανθρώπινο νου.³⁵

³² Jameson F. (1999), ο. π, σ. 79

³³ Thompson K. (2003), ο. π. σ. 344

³⁴ ο. π. σ 346

³⁵ Αφουξενιδης Α. (2010), ο. π. σ. 455

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Στην μελέτη αυτή ασχοληθήκαμε με την πολιτιστική λογική στην μετα-νεωτερική περίοδο, όπως αυτή διατυπώνεται στη σκέψη του Fredric Jameson. Αρχικά ασχοληθήκαμε με τα χαρακτηριστικά της νεωτερικότητας και του μοντερνισμού συγκρίνοντάς τα με αυτά της μετα-νεωτερικής εποχής και τον μετα-μοντερνισμό, εντοπίζοντας τις διαφορές και τις ομοιότητες.

Ακολούθως παρουσιάσαμε τις απόψεις του Jameson αναφορικά με τον ύστερο καπιταλισμό και τις πολιτισμικές αξίες που τον διέπουν. Εντοπίσαμε τις βασικές αντιλήψεις του μετα-νεωτερικού ανθρώπου για την φύση της ζωής στην κοινωνία, την αλλαγή της κουλτούρας σε πολιτική πράξη και σε εναλλακτική πολιτική πρόταση. Ο μοντερνισμός για αυτόν δεν αποτελεί μια απελευθερωτική ιδέα. Η εκ των έσω κριτική στον μετα-μοντερνισμό μπορεί να τον αναγκάσει να έρθει σε ρήξη με την κοινωνική και οικονομική πραγματικότητα και να διαμορφωθεί μια δυνατότητα αντικατάστασης του από ένα διαφορετικό πολιτιστικό πρότυπο.³⁶

³⁶ Αφουξενιδης Α. (2010), ο. π. σ 456-457

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αφουξενιδης Α. (2010), «Μεταμοντέρνα κουλτούρα: Μια συζήτηση με αναφορά στο έργο του Τζέημσον» στο Σ. Κονιόρδος (επιμ) *Κοινωνική σκέψη και νεωτερικότητα*, Αθήνα, Gutenberg.
- Allen J. (2003), «Μεταβιομηχανισμός και Μεταφορτισμός», στο S. Hall, D Held, A Megrew (επιμ), *Η νεωτερικότητα σήμερα*, Αθήνα, Σαββάλας.
- Harvey D. (2007), *Η κατάσταση της μετανεωτερικότητας*, Αθήνα, Μεταίχμιο.
- Jameson F. (1999), *Το μεταμοντέρνο ή η πολιτισμική λογική του ύστερου καπιταλισμού*, Αθήνα, Νεφέλη.
- Thompson K. (2003), «Κοινωνικός πλουραλισμός και μετανεωτερικότητα» στο S. Hall, D Held, A Megrew (επιμ), *Η νεωτερικότητα σήμερα*, Αθήνα, Σαββάλας.